

Biciklinapló

(Részlet)

Európai időszámítás szerint 1902 őszén, már nem tudom, melyik hónap melyik napján, egy fehér zászló lengedezett a hálószoza-ablakom előtt, ide könyörögtem be magam a háztulajdonos öreg nénihez, az öregasszony pedig a maga hetvenöt kilójával éppen a legfelső emeletre, a harmadik szint tetejére caplatott fel, azt mondtam: caplatott, pedig sokkal inkább azt kellett volna mondanom, hogy próbált felcaplatni, ez meglehetősen sok időt rabolt el tőle, vagy negyvenkét lépcsőfok megmászását jelentette, útközben többször is megpihent, összesen három percet és öt másodpercet pazarolt erre, ez a természetes öregasszony szenvedő arccal benézett a bejárati ajtón, majd teljes szélességében megjelent, ennek a találkozásnak a dicsőségét egyszerre szégyelltem és egy küssé a vállamon viseltem, a néni felém biccentette a fejét, s a békekötés lehetőségének első paragrafusaként parancsoló és baljóslatú hangon kijelentette,

kérem, üljön fel egy biciklire

jaj, bizony komisz dolog ez a bicikli-incidens, de végül is szót fogadtam az öregasszonynak, ha már ilyen pechem volt, hogy ilyen szerencsétlen helyzetbe kerültem, felszálltam a biciklire, hogy aztán leessek erről az utálatos bringáról, csak azért kell felülnöm rá, hogy a Levenduladombra felmenjek, még ha tiltják is, kínai jótevőmmel együtt unottan bandukoltunk a biciklitárolóhoz, először egy női kerékpárt választott ki nekem, egy fiúnak, jó választás, mondhatom, olyan dolog ez, mint mikor az elemi iskolába iratkozik be valaki, mert ha valamit jól meg akarunk tanulni, bármilyen okosak is vagyunk, akkor az elemi ismeretekkel kell kezdeni, ilyen sorsra jut az, aki mint én is, akármilyen formában, de fogságba kerül, s egymás után a panaszeit sorolja, bízást mondhatom, hogy biciklizésben tehetségtelen vagyok, micsoda szégyen ez nekem, női biciklin kell tanulnom, én, akinek az orra alatt jelentéktelen kis bajusz pelyhedzik, ilyet kell adni annak, aki állandóan a földre potyog, majd meglátjuk, lehet, hogy ellenvéleményt fejtök ki, de ha a tanárom ezt nem fogadja el, akkor csak lesütöm a szemem, lehet, hogy az ifjaknak kijáró dicsőséges halállal végzem, szégyellném, ha valami abrakadabrá, emelkedett hangnemű beszédet hörögnék el, és alapos felkészülés után ékesszólóan hallgatnék, így aztán teljesen elképesztő, ha nem férfibiciklim van, aki ügyes, akinek van tehetsége, annak nem számít, milyen eszközt használ, ha már azonban le kell esnem, legyen rendes biciklim, akármilyen gyönyörű, vagy akármilyen ronda, tolom a biciklimet, amit kaptam, panaszkodva, teljes erőből felfelé, fönről jövet pedig „ez igen!”, rikkantok, és próbálom nyomni, mire nyugodtan nyikorogva válaszol nekem, ha belegondolok, szegénynek elgyöngültek már az alkatrészei, elfogyott belőle a zsiradék, hát azért jöttem én ide, az Óperenciás tengeren is túlra, hogy ezzel az ócska csotrogánnyal találkozzam, talán a bicikli-

tárolóban nem is tudják, mi az a nyugdíjkorhatár, kicsit furcsán nézem, ha belegondolok, hogy ezt a korhatárt a bicikli már réges-rég túllépte a kamra zugában, ilyen öregecskét kell adni egy magányos életet élő fiatalembernek, váratlanul azt veszem észre, hogy kiáltozom a szűnni nem akaró gondok, szaladgálások miatt, ezt a biciklit rángaták elő egy keleti vándornak, igen sajnálatra méltó dolog, nagyot nyekkent az öreg csont, ez volt a bosszú, mivel ő is fogságba került, továbbra is szakadatlan érdeklődéssel figyelem, ha megrángatom a kormányát, kifinomult, érzékeny idegei miatt nekimegy mindennek, ha továbblököm, belerohan az utcai forgalom kellős közepébe, otthonról jövet nem szálltam fel rá, mint aki nem tudja, mit tegyen, amikor pedig rávettem magam, hogy felüljek, olyan állapotba kerültem, hogy folytak a könnyeim, de azt se tudtam, vajon miért,

„hová megyünk?” „most kezdek kerékpározni, nem lenne rossz, ha olyan utcába mennénk, ahol alig járnak emberek, olyan helyre menjünk, ahol nem nevet ki senki, ha elesem”,

fogságomban különböző kéréseim voltak, nagytiszteletű jótevőm pedig őszinte, tiszta érzéseket táplált irányomban, és az emberi nyomoktól egyáltalán nem tartított széles utca, a Clapham Common egyik oldalán lévő lóversenypályára vezetett, aztán ezt mondta: „pattanj fel rá!”, végül én, aki fogságba kerültem, megadtam magam, ó én szerencsétlen,

a „pattanj fel rá” kifejezés nem volt valami ismerős a számomra, mivel nem éppen udvarias, régen, amikor még a hazámban éltem, nem nagyon láttam embereket biciklizni, én magam pedig még sose próbáltam, de most úgy ezer mérföldnyire, egy messzi országba kerültem, olyan helyre, ahol lemegy a nap, ahol magányosan élek a tőke és a nélkülözések földjén, itt e kemény szavakra a fejembe csaptam a vadászkalapomat, rávettem magam a biciklire, erősen megmarkoltam a kormányt, majd végül elhelyezkedtem a nyeregben, s aztán bátorságot színelve, jelentőségteljesen körülnéztem, és a parancsnak megfelelően mindenre elszántan elindultam, de ebben a pillanatban: zsupsz!, csodálatos esés volt!, a bicikli tótágast állt, de persze megőrizte teljes lelki nyugalmát, az utas viszont a nyeregpartóba kapaszkodva zuhant előre, hajdanán ez a szép fiatalember már hallott ilyesmiről, de most szemmel láthatólag megtapasztalhatta a megvalósulást is,

jóakaróm pedig ezt mondta: „kezdettől fogva hibát követtél el, először nem is szabad biciklizni, hanem csak fel kell szépen ülni, kapaszkodni, a pedálra tenni a lábad, különben a bicikli egy fordulatot sem képes megtenni”, „micsoda megbízhatatlan oktató ez, legalább egy kis biztatást kapnék tőle”, gondoltam, de bármennyire is kapasz-

Eifert János fotója

kodtam a bringába, az egy fél fordulatot sem tett, minden hiábavaló volt, jaj, egy kicsit legalább haladhatnék előre, erősen nyomtam a biciklit, a tanárom pedig segített, hátulról tolt, így aztán végre megindultam, na tessék, ha jobban figyeltem volna, nem ütöttem volna be a térdemet, de most megint könnyedén ültem a nyeregben, két kezemmel markoltam a kormányt, talán így jó lesz, gondoltam, mivel erősen előrenyomtam a biciklit, megindultam, s száguldottam, mint egy őrült, félig félve, félig siránkozva vágtáztam előre, miközben halálos ijedtségemben attól tartottam, hogy a képemre esem,

itt is, ott is megálltak, bámészkodtak az emberek, volt, aki fölényesen nevetett is rajtam, a szemközti tölgyfa alatt egy dajka ült le egy kisgyerekekkel, s miközben állandóan beszélt hozzá, megállás nélkül lelkendezett, de hogy miről lelkendezett annyira, halvány sejtelmem sem volt, de biztos vagyok benne, hogy rólam beszélt, hogy mennyire töröm magam, patakokban ömlött rólam az izzadság, dühbe is gurultam, s egyre csak küzdöttem, harcoltam a biciklivel, de közben bátor tekintettel néztem körül, észrevettem jótévőmet is, bár a lábam szárán két-három helyen komoly horzsolások éktelenkedtek, mégis az volt az érzésem, hogy egy cseppet sem sajnál érte, „egyszer már figyelmeztetett, hogy erősen kapaszkodjam, mégis

elesek, de ha elesek, akkor is az én testemről van szó”, gondoltam, arról is megfélemedeztem, hogy „fogoly” vagyok, izzadtam, miközben nagy bátran egyre csak fújtam, fújtam a magamét, ekkor váratlanul hátulról valaki így kiáltott rám: – Sir!, ó, csak nem egy hebehurgya külföldivel akarnak megismerkedni, hátrafordulok, kicsit zavarba hoz engem a dolog, hiszen meglepetésemre egy nagydarab rendőr áll előttem, én nem ismerem őt, de nincs is kedvem vele ismerkedni, viszont a rendőrnek oka van rá: csak az nem tudja, aki faluról jött, hogy itt nem szabad járművel közlekedni, mégis, úgy látja, hogy itt közlekedem, hiszen annál az oknál fogva tilos itt biciklizni, mert ez olyan hely, ahol lovagolnak és nem bicikliznek, ha valaki biciklizni tanul, ne zavarja meg a járókelőket, a forgalom körültekintő rendjének irányítása rendkívüli műveltséget követel, közölte velem, erre azon nyomban a jótévőm foglya mélyrepülését a mai napra elegendőnek ítélte, „akkor gyertünk haza”, mondta, mert látta, hogy szomorú vagyok, s ezután bizony már nem ültem fel a biciklire, csak hazatoltam a bringát, és az öregasszony kíváncsiságára így fejeztem ki a csatavesztett ember lelkiállapotát:

biciklim nyerít,
hallom naplementéig,
s beköszönt az ős,

nem tudom, melyik hónap melyik napján átkaroltam a biciklimet, majd egy domb tetejéről próbáltam vele leereszkedni, miközben erősen tartottam magam, s a távolba tekintettem, aztán lenéztem körbe-körbe, jóakaróm jelt adott, mire egy csapásra, megállás nélkül, hiú becsvágyból megindultam lefelé a domb tetejéről, a domb hossza valamivel több volt, mint 2 háztömb, a lejtő hajlásszöge csak 20 fok, az út szélessége mindössze 10 ken¹, az utcai forgalom gyér volt, jobbról is, balról is elbűvölő villák sorakoztak, mostanáig nem derült ki, hogy ezen a környéken az utakat milyen mérnöki pontossággal készítették, ha az angol kormány azonban meghallaná, hogy egy jelentős keleti személyiség itt lepottyan a bringájáról biciklitárolás közben, megvizsgálná ezt a kérdést, bár mindenképpen kerékpárútnak ideális a terep, ami a jövevőmet illeti, a tegnapihoz képest gyönyörű helyre, a természet csodás tájára kísért valószínűleg azért, mert megijedt a rendőr szemrehányásaitól, vagy pedig annál az oknál fogva, hogy biciklimet már előre megszabadítsa a gondoktól,

kihasználva azt a lehetőséget, hogy sem emberek, sem lovas kocsik nem járnak erre, a jóakaróm kiválasztotta ezt a helyet: „na most aztán gyorsan jöhetsz”, mondta, ezekhez a „jönni, menni, utazni” szavakhoz azonban szeretnék megjegyzést fűzni, mi a „jönni, menni, utazni” szavakat nem használjuk két ember közötti, mindennapos értelemben, olyan jelentésben viszont igen, hogy valamire felülni a fenekünkkel, a pedálra felrakni a lábunkat, vagyis a mechanikai törvényeket felhasználó, emberi munkavégzésen alapuló mozgásra, kifejeződik benne az emberrel, lóval, tűzzel vagy éppen víz segítségével való előrehaladás gondolata, a távolodás mértéke már picit más az én esetemben, ez valahogy ahhoz az állapothoz hasonlítható, amikor valakibe éppen akkor hasít bele a derékszába, amikor életében először kell akrobatamutatványt végeznie az arénában, ezenkívül, ami a mi szavunkat illeti, óvakodnunk kell attól, nehogy a „jönni, menni, utazni” szavakat rossz értelemben használjuk, olyan jelentésben megfelelő, mint menni, utazni kezd valaki, vagy éppen nem kezd menni, vagy utazni, másrészt az emberek folyamatosan hozzátapadnak a biciklihez, ebben az értelemben, amikor azt parancsolják nekem, hogy menjek vele, akkor ilyen jelentésben mondják nekem, mire szélesebben lekarikázom a domb tetejéről, és ha furcsa módon bal felől az egyik villából megtapsolnának, a biciklit fiatalosan megnyergelném, hisz van olyan vicces ember is, aki ezt a biciklizést diadalmas dolognak tekinti, milyen fantasztikus, gondoltam magamban, s ekkor már a domb közepén repültem a bringával, de ebben a pillanatban különleges találkozásban lett részem: mintegy ötven diáklány sorokba rendeződve közeledett felém, nem tudtam, fontoskodjak velük és mondjak valamit, ha már ilyen sok lány jött erre, vagy csak menjek tovább, de én nem szóltam semmit, ők is szótlanok maradtak, meghajoltam, le akartam szállni a kerékpárról, miközben a jobb lábammal rúgtam egyet az ég felé, de a biciklim meg se nyekkent, hát ezzel az akrobatamutatvánnyal szórakoztattam el a női sereget,

¹ 1 ken = 1,81 m.

² 1 saku = 30,3 cm.

amely eközben rendre elmasírozott mellettem. Még megkönnyebbülten fel sem sóhajthattam, az akrobatamutatványom már romokban hevert, de a bringa már a domb alján, egy síkságon kanyargott, viszont nyoma se volt ott egy hajszál nagyságú parkolónak sem, ráadásul a szemközi kereszteződés négy sarkán egy-egy rendőr állt, akik felé örült sebességgel száguldottam, egy pillanatig sincs nyugtom, gondoltam, miközben éppen az járt a fejemben, hogy ma még egy rendőr sem szidott össze, úgy látszik, eljön hamarosan a bicikli és az én furcsa kettős szerelmi öngyilkosságom ideje, eközben határokat nem ismerve a járda irányába karikáztam bátran, végül felbucskáztam az úttestről a járdára, de még itt sem torpantam meg, hanem egyenest beleütköztem a szemközi deszkakerítésbe, s ezek után vagy másfél *kent* buktam hátrafelé, majd az egyik rendőrtől mintegy három *saku*² távolságnyira pottyantam a földre. „Még összetöri a csontjait”, mondta nevetve a rendőr, „bizony a biciklizés nagyon fáradságos lehet”, mire válaszul csak ennyit mondtam: yes,

nem tudom, melyik hónap melyik napján a következő történt:

– nem lenne kedve eljönni a British Museumba, hogy utánanézzem olyan dolgoknak, amelyeket nem tud? – kérdezte tőlem a jóakaróm,

– hát ami azt illeti, nem nagyon mennék el oda, mert az a szokásom, hogy össze-vissza szeretem nézegetni a könyveket, no meg jól esik a könyvekbe jegyzetelgetni, aláhuzigálni...

– persze, ugye jobban szereti a saját könyveit, mert szabadon használhatja, én, azt hiszem, elmegyek, mert egy irodalmi munkán dolgozom...

– jaj, Nacume úr, maga nagyon sokat tanul – szólalt meg mellette a felesége,

– hát ami azt illeti, nem is tanulok, mivel mostanában kezdtem, el biciklizni a Tanár úr segítségével, kora reggeltől késő estig csak ezt csinálom, semmi mást,

– a biciklizés érdekes elfoglaltság, mindenki biciklizik, itt nálunk is az egész ház, maga is könnyedén, messzi útra elbiciklizik majd,

a felesége által messzi útra irányított tanárom azt hiszem, bármilyen értelemben használja is a „jönni, menni, utazni” szavakat, úgy képzelem, hogy biciklizni nem tudó férfi válik majd belőlem, s így, rossz értelemben használja e szavakat, és a dombra felbiciklizésen és leereszkedésen túl olyan férfi leszek, aki csak nagy nehézségek árán ér el valaminek a végére, ami pedig a „messzi út” kifejezést illeti, ha ezt hallja az ember, azt hiszem, nem valami barátságos dologra gondol, nekem az első tehetségem az írás, a második pedig a nagyotmondás, tehát napjaink 20. századában felnőtt, cselekvőképes jellem vagyok, ezért találékonyan ezt feleltem:

– messzi útra még ugyan nem indulok, de most már azt hiszem: a dombra felmenni meg lejönni határozottan kellemes dolog!

Vihar Judit fordítása